

процесі формування їхньої професійної культури:

1. Накопичення – набуття нових професійних знань, вмінь і навичок.

2. Орієнтування – визначення свого місця в малій соціальній групі (відділ, відділення, взвод) і професійній субкультурі працівників ОВС.

3. Компенсаторська функція – подолання недоліків професійної освіти.

4. Саморозвитку – вдосконалення власної картини професійного середовища.

5. Методологічна – подолання професійної вузькості.

6. Комунікативна – встановлення професійних зв'язків.

7. Психологічна – подолання бар'єрів професійного спілкування, темпераменту, віку, невідповідності установок. Звуження функцій професійного спілкування, боязнь допустити службову помилку.

Таким чином, узагальнення різних точок зору на сутність досліджуваного явища, всебічний аналіз практики самоосвіти, який склався в психолого-педагогічній літературі, власні науково-педагогічні спостереження за формуванням професійної культури працівників міліції в різних аспектах службової діяльності, дозволили нам визначити *професійну самоосвіту працівника ОВС* як, цілеспрямовану і систематичну самостійну діяльність правоохоронця, пов'язану з підвищенням його культурного, освітнього, професійного і наукового рівнів, і спрямовану на задоволення його потреб в соціалізації і самореалізації в

професійній діяльності, вдосконаленню професійних знань, вмінь і навичок необхідних для успішного виконання оперативно-службових завдань.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ковалев С.М. Воспитание и самовоспитание. М., 1992. С. 4.
2. Михайліченко І.В. Педагогічні умови формування професійної культури працівників органів внутрішніх справ: Автореф. Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04. – Кіровоград, 2004. – 20с.
3. Накорякова В.И., Бурова И.А. Самообразование личности как фактор подготовки управленческих кадров для рынка прямых продаж // Российский государственный профессионально-педагогический университет. – Екатеринбург, 2001. – С. 88-90.
4. Ожегов С.И. Словарь русского языка) / С.И. Ожегов. – Екатеринбург. 1994. С.85.
5. Шалаков Ю.А. Влияние профессионального самообразования на эффективность деятельности офицера налоговой полиции: Автореф. Дис. ...канд. псих. наук: 19.00.13 / Ю.А Шалаков.. – Москва, 2000. – 23 с.
6. Шукліна Є.А. К новой парадигме образования XXI века: от образования к самообразованию // «Образование и общество» № 3. – 2004. – С.61-63.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Михайліченко Ігор Володимирович – кандидат педагогічних наук, начальник управління кадрової та організаційної роботи Головного управління юстиції у Кіровоградській області.

Коло наукових інтересів: дослідження педагогічних умов формування професійної культури правників.

УДК 37.013:374:796(477)"1950"

ДО ПРОБЛЕМИ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ШКІЛ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ 50-Х РР. ХХ СТ.

Ганна НІМИЧ (Херсон)

Сьогодні в Україні викликає все більше занепокоєння стан здоров'я та фізична підготовленість підлітків в умовах складної екологічної ситуації. У зв'язку із цим науковці, педагоги та фахівці в галузі педагогіки та фізичного виховання ведуть інтенсивні пошуки шляхів покращення системи фізичного виховання підростаючого покоління методами позашкільної освіти у юнацьких спортивних школах, школах вищої спортивної майстерності та ін.

Аналіз науково-методичної літератури дозволив констатувати, що в наш час все більшої актуальності набувають проблеми теорії та практики фізичного виховання підростаючого покоління у контексті загального розвитку

особистості. Свідченням цього є збільшення уваги науковців до загальнодидактичних принципів процесу формування духовного і фізичного здоров'я підростаючого покоління (М.Н. Булатова, Н.В. Жмарьов, А.П. Матвеев, В.М. Платонов, Б.М. Шиян та ін.); соціально-педагогічних аспектів формування особистості (А.А.Пермякова, Т.І.Сущенко, В.І. Туташинський та ін.)

Вчені доходять висновку, що система фізичного виховання повинна перебувати в процесі постійного вдосконалення, адже від цього залежить рівень здоров'я нації. Реалізація такого завдання можлива завдяки ґрунтовному та об'єктивному вивченню педагогічної спадщини минулого та творчому її

впровадженню в практику навчально-виховного процесу сучасності.

Мета даної статті полягає у комплексному вивченні звітних архівних документів початку 1950-х рр. XX ст. та системному аналізу діяльності юнацьких спортивних шкіл міських відділів народної освіти зазначеного періоду з метою узагальнення домінуючих тенденцій становлення і розвитку системи фізичного виховання молоді, а також визначення ролі і значення позашкільних навчальних закладів спортивного профілю у житті підростаючого покоління.

Розгляд діяльності юнацьких спортивних шкіл на основі матеріалів архівних справ початку 50-х рр. XX ст. дозволяє стверджувати про активізацію їх роботи у зв'язку із підвищеною увагою радянського уряду до проблем фізичного виховання та спорту.

У вказаний період юнацькі спортивні школи (далі – ЮСШ) в своїй роботі керувались номенклатурними документами: Постановами ЦК ВКП (б) від 27 грудня 1948 року та ЦК КП (б) від 30 березня 1951 року; Наказами Всесоюзного комітету в справах фізичної культури та спорту від 22 вересня 1949 року; Положенням про ЮСШ, вказівками обласних, міських, партійних, радянських та фізкультурних організацій, які базувались на рішеннях XIX з'їзду Міністерства освіти УРСР від 10 серпня 1949 року. Відповідно до низки цих документів головним завданням ЮСШ було покращення роботи в сфері фізичного виховання підростаючого покоління, сприяти підвищенню їх загальнокультурного рівня, виховання дисциплінованості, акуратності, товарищескості, згуртованості та взаємодопомоги [3, с.77].

Аналіз архівних матеріалів засвідчує активну діяльність юнацьких спортивних шкіл скерованих постановами ради Міністрів УССР від 23 травня 1952 року в сфері покращення постановки навчально-виховної та спортивної роботи серед дітей та юнацтва та підвищення майстерності в окремих видах спорту, що включало виконання таких завдань:

1) розвиток фізичної культури підростаючого покоління, виховання молодого покоління в дусі відданості вітчизні;

2) поєднання високих спортивних досягнень з відмінним навчанням у загальноосвітній школі;

3) підготовка дисциплінованих фізично міцних, витривалих юнаків та дівчат, підвищення спортивної техніки на основі всебічного фізичного розвитку;

4) підготовка із вихованців ЮСШ спортсменів-розрядників та суддів з різних видів спорту, а також груповодів-помічників тренерів-викладачів з фізичного виховання та

організації спортивно-масових заходів [4, с.111, 131].

З метою виконання вищевказаних завдань ЮСШ здійснювала свою роботу у відповідності до наступних напрямів:

1. Проведення планових занять в ЮСШ, як основної форми навчально-спортивної роботи, які проводяться окремо за віковими та статевими ознакам згідно програм, затверджених Комітетом у справах фізичної культури та спорту при Раді Міністрів СРСР.

2. Організація та проведення спортивних змагань у відділеннях ЮСШ. Очні та заочні спортивні змагання серед вихованців ЮСШ з різних видів спорту.

3. Організація та проведення відбіркових змагань для участі в Республіканських Всесоюзних змаганнях з різних видів спорту, а також участь в міських змаганнях з дорослими та юнацькими колективами, які проводились міськими Комітетами у справах фізичної культури та спорту.

4. Забезпечення участі у фізкультурних святах, спортивно-масових заходах, які проводили міські відділи народної освіти та міські Комітети у справах фізичної культури та спорту.

Відповідно звітних документів початку 50-х років XX ст. найпоширенішими видами спорту (відділення та секції) в ЮСШ в різних містах України були такі: легка атлетика, спортивна та художня гімнастика, акробатика, плавання, боротьба, теніс, фехтування, ручний м'яч, ігрові види спорту – волейбол, баскетбол, футбол. Менш поширеними, тобто представленими у окремих регіонах, були такі види спорту: стрибки у воду (Київ), бокс (Кривий Ріг) та лижі (Чернігів) [4, с.126].

В ЮСШ регулярно проводилась активна політико-виховна робота серед вихованців за такими формами: лекції та бесіди на теми гігієни і самоконтролю спортсмена, тренування під час канікул в ЮСШ, значення масажу й самомасажу, попередження травм при заняттях спортом; доповіді з питань фізкультури та спорту щодо успіхів в цій сфері в Україні, про моральність спортсмена; організація та проведення спортивних заходів у містах України; обмін досвідом між тренерами-викладачами та спортсменами ЮСШ міст України; показ кінофільмів («Майстри спорту», «Белеет парус одинокий», «Илья Муромец и Идолище», «Широка страна моя родная» тощо); кінограм (стрибки у висоту Нетрукова, мітання диску Матвеева, висота – Вансович тощо). Також в багатьох школах постійно випускались стінні газети, популяризувались останні спортивні події (фотохроніки та фотознімки) з газет «Радянський спорт» та інших [7, с.5]. За

свідченням архівних матеріалів в деяких ЮСШ України така робота проводилась на низькому рівні. Так, у ЮСШ Полтавського міськвно агітаційно-пропагандистська робота серед вихованців шкіл проводилась не у всіх рекомендованих напрямках, адже тут не практикувались показові виступи та спортивні вечори [2, с. 853]. До недоліків агітаційної роботи зараховувались бесіди на політичні та виховні теми, що носили фрагментарний та неперіодичний характер. Наприклад, у ЮСШ Бериславського міськОНО політико-виховна робота проводилась лише за 10 хвилин до початку занять [3, с.13].

Аналіз джерельної бази дослідження свідчить, що набір та комплектування у більшості ЮСШ проводився наступним чином:

1. Відбір найбільш здібних і талановитих в спортивному відношенні дітей під час проведення міським Комітетом фізичної культури міськвно спортивних змагань районних та міських з різних видів спорту.

2. Відвідування загальноосвітніх шкіл тренерами-викладачами ЮСШ і відбір тих здібних дітей під час проведення уроків з фізичного виховання.

3. Розміщення та оголошення про набір в ЮСШ через тренерсько-викладацький склад та вихованців ЮСШ.

4. Відбір за бажанням дітей та їх батьків займатись одним із видів спорту [1, с.13].

У школу приймалися діти з урахуванням стану їх здоров'я, фізичного розвитку, які мали направлення із загальноосвітньої школи та згоду батьків. Слід зазначити, що навчальний процес не в повній мірі задовольняв потреби ЮСШ у зв'язку із тим, що більшість тренерів-викладачів ЮСШ мали навантаження на своїй основній роботі у загальноосвітніх школах, тому була необхідність враховувати розклад тренера-викладача для проведення навчально-тренувальних занять в ЮСШ.

Констатуємо, що вся навчально-тренувальна робота в ЮСШ носила чітко запланований характер. Тренери-викладачі складали учбові та робочі плани на кожний квартал календарного року, які затверджував директор ЮСШ. Крім цього, кожен тренер-викладач розробляв перспективний план підготовки розрядників і підвищення майстерності тих, хто займається в ЮСШ. Але негативним було те, що в плануванні використовувались або явно застарілі програми з різних видів спорту або з деяких видів спорту програми були взагалі відсутні (гімнастика, баскетбол, акробатика та інші).

Як показало вивчення джерел, діяльність ЮСШ була чітко регламентованою: відбувались регулярні перевірки якості занять, проводився постійний облік відвідування в академічних

журналах, усі заняття проводились відповідно затвердженого розкладу [5, с.87]. У кожній ЮСШ протягом навчального року згідно календарного плану, затвердженого директором, працювала педагогічна рада, збори якої проводились 1-3 рази на місяць. Рада здійснювала свою діяльність за напрямками організації навчально-виховної роботи по кожному відділенню, комплектування груп та відділень ЮСШ, розподілу плану по підготовці спортсменів-розрядників, вивчення директивних положень з різних видів спорту, затвердження планів роботи, вивчення наказів органів управління тощо. Часто на засідання педагогічної ради запрошували представників обласного відділу народної освіти та обласного Комітету у справах фізичної культури та спорту [4, с.30]. Як єдиний недолік у роботі педагогічної ради в архівних документах зафіксовано те, що тренери-викладачі були досить звантажени, тому педагогічні ради інколи проводились нерегулярно [3, с.66].

Окремим питанням у діяльності ЮСШ був медичний контроль за здоров'ям вихованців. Документальні джерела свідчать, що в основному всі ЮСШ проводили медичні огляди двічі на рік (Житомирська ЮСШ, Київська СШ№2 міського відділення освіти та інші) в обласних лікувально-фізкультурних диспансерах, окрім цього вихованці знаходились під наглядом штатного лікаря [5, с.80]. У деяких ЮСШ медичний огляд був більш поглиблений і проводився 4 рази на рік, а поверхневий – 1 раз у 2 місяці та перед змаганнями (Запорізька, Чернівецька ЮСШ міськвно та ін.). У більшості шкіл працювали штатні медичні сестри, які охоплювали всіх вихованців школи та вели медичну документацію, особові лікувально-медичні картки спортсменів [4, с.87]. Медичні пункти ЮСШ, відповідно звітів, були забезпечені медикаментами в повному обсязі [3, с.184].

Щодо державного фінансування ЮСШ, то, на основі вивчення архівних документів констатуємо брак бюджетних коштів на розвиток цих закладів. На придбання спортивного інвентарю виділяли незначні кошти, що ускладнювало роботу у відділеннях шкіл (Вінницька, Дніпродзержинська, Дрогобицька та інші).

У більшості шкіл не було власних спортивних баз (Київська СШ №2, Кривий Ріг, Львів, Луцьк, Черкаси та інші), але бюджетних призначень на їх відкриття або не вистачало, або не було передбачено взагалі [5, с.149]. Саме тому вирішення цього питання було доручено керівникам регіонального рівня. Так, Мелітопольська ЮСШ багато років не мала власної спортивної бази, але рішенням міськради депутатів трудящих від 21 березня

1953 року їм було надано приміщення [6, с. 36]. Деякі спортивні бази потребували негайного ремонту та повного оснащення. Більшість ЮОШ для проведення начально-тренувальної роботи відділень із окремих видів спорту орендували бази ДСТ «Спартак», «Динамо», що значно ускладнювало навчально-тренувальну роботу ЮОШ (Полтавська, Дніпропетровська, Вінницька). Як свідчать документальні джерела, укомплектованими спортивними базами на той час були ЮОШ у Артемівську, Запоріжжі, Кам'янець-Подільську, Чернівцях.

Отже, аналіз документальних джерел про діяльність ЮОШ у 50-ті роки ХХ століття дозволяє зробити висновок про те, що на той час досить значна увага на державному рівні приділялась як фізичному вихованню підростаючого покоління, так і створенню відповідної інфраструктури для забезпечення поставлених завдань. Саме з цією метою діяльність ЮОШ чітко регламентувалася, на належному рівні знаходився медичний контроль за здоров'ям вихованців шкіл, постійно удосконалювалася навчально-методична та матеріально-технічна база шкіл такого типу. Проте, як засвідчує вивчення документальних джерел, у роботі ЮОШ діагностувалися певні недоліки, такі, як: неповна замученість тренерсько-викладацького складу у зв'язку із роботою за сумісництвом; відсутність учбових програм з окремих видів спорту; невідповідність приміщень для занять, ЮОШ користувалися спортзалами інших шкіл; недостатність фінансового забезпечення; недостатнє забезпечення методичними та наглядними посібниками тощо. Проте дослідження показало, що питання розвитку позашкільних початкових закладів спортивного профілю на той час було досить актуальним, так само як і усвідомлення освітянами того, що саме в юнацькому віці

закладаються основи фізичного та психічного здоров'я людини.

БІБЛІОГРАФІЯ.

1. Баранский А.И. Детские спортивные школы в системе физического воспитания молодежи (опыт работы ДСШ в СССР и молодых школ в Польской республике)/ А.И.Баранский – Москва, 1955. – 14 с.
2. Белорусова В.В. Воспитание дисциплинированности в юношеской спортивной школе./ В.В. Белорусова. // «Теория и практика физической культуры», – 1950, – №11, – С.850-856.
3. Міністерство освіти УРСР, управління шкіл, річні звіти ДЮОШ про фізичне виховання учнів. – том I, 1952-1953 н.р., ф-166, о-15, с-1381, арк-202.
4. Міністерство освіти УРСР, управління шкіл, річні звіти ДЮОШ про фізичне виховання учнів. – том 2, 1952-1953 н.р., ф-166, о-15, с-1381, арк-144.
5. Міністерство освіти УРСР, управління шкіл, річні звіти облвно УРСР про фізичне виховання учнів шкіл, 1952-1953 навчальний рік – ф-166; о-15; 1379, арк. – 144 арк.
6. Міністерство освіти УРСР, управління шкіл, річні звіти обласних відділів народної освіти УРСР про фізичне виховання учнів, 1952-1953 навчальний рік. – том II, ф-166, о-15. с-380. – 168 арк.
7. Сватъев А. В. Соціально-педагогічні умови форм фізичного здоров'я підлітків у позашкільній роботі: автореф. дис. на здобуття пед. наук: спец. 13.00.07 "Теорія та методика виховання"/ А. В. Сватъев. – Київ, 2001. – 20 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Німич Ганна Миколаївна – аспірант Херсонського державного університету.

Коло наукових інтересів: питання, що стосуються вивченню у післявоєнні роки ХХ століття в Україні, а саме: становлення та розвитку позашкільної освіти; типів, структуру, нормативно-правову базу діяльності позашкільних навчальних закладів спортивного спрямування; стан роботи періодичної преси, засобів масової інформації в діяльності цих закладів освіти.

УДК 37(09)

FORMATION OF THE INSTITUTE OF GUARDIANSHIP AND UPBRINGING ORPHANS IN UKRAINE FROM ANCIENT TIMES TO THE XIII CENTURY

Tetyana OKOLNYCHA (Kirovograd)

One of the main directions of state social policy in Ukraine is to protect children, children's rights to life, health, education, upbringing in the family. In this connection special importance gets the issue of custody and education of children without family, creating conditions for them for socialization. Solving these issues contributes to the actualization of pedagogical experience with the education of orphans in the past.

As for helping deprived children, in Ukraine it

has deep historical roots and traditions.

Throughout the development of human civilization every society, one way or another, faced with the problem of the attitude to those of its members who could not provide their own complete life: children, the elderly, the sick and others. Attitude to such people where the most vulnerable are orphans, in different societies and states on different stages of development was different – the physical destruction of the weak and juvenile people